

УДК 373.3.035:34(043.5)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-235-238

МАХНОВЕЦЬ Володимир Григорович –
здобувач Волинського національного
університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9577-5965>
e-mail: machnovец@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВИХОВНОЇ РОБОТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано наукові позиції щодо розгляду проблеми підготовки майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи. Відзначено, що підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи має базуватися на правовій регламентації його професійного навчання. Актуалізовано необхідність упровадження спеціальної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі в межах освоюваної ними професійної діяльності до правовиховної роботи. Зосереджено увагу на фундаментальних наукових розвідках, конструктивних у площині порушеної проблеми, де подається ґрунтовний теоретичний аналіз розвитку правової освіти як складової правової культури, акцентується на необхідності міцного та глибокого засвоєння майбутнім учителем змісту правової освіти для забезпечення достатнього рівня правового виховання учнів, сформованості їхньої правової культури, виокремлюються основні завдання щодо засвоєння складових змісту правової освіти: оволодіння системою правових знань; формування правових переконань (правосвідомість); оволодіння педагогічними вміннями організувати і проводити правове виховання у школі відповідно до завдань освітньої діяльності на основі Концепції національного виховання в Україні; формування певного рівня соціально-правової активності вчителя; розкриваються особливості формування змісту правової підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої освіти, через посилення норм і принципів природного права, що носить абсолютний характер, визначення особливостей права як нормативно-регулятивного явища, специфіки педагогічної діяльності вчителя та особливостей об'єктів його правовиховної роботи. Наголошено, що саме вчитель, на якого держава покладає виконання соціального запиту щодо правового виховання підростаючого покоління, повинен бути взірцем позитивної правової свідомості й поведінки, належним чином реалізуючи правове забезпечення своєї професійної діяльності. Визначено перспективи подальших наукових розвідок, пов'язаних з розкриттям особливостей організації правовиховної роботи зі здобувачами початкової освіти.

Ключові слова: майбутній учитель, підготовка, правове виховання, правова культура, правова освіта, правовиховна робота, професійна діяльність.

MAKHNOVETS Volodymyr Hryhorovych –
1st-year postgraduate student of the Faculty of Pedagogical Education
and Social Work of Lesya Ukrainka Volyn National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9577-5965>
e-mail: machnovец@ukr.net

PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER FOR THE ORGANIZATION OF LEGAL EDUCATIONAL WORK AS A SCIENTIFIC PROBLEM

The article analyzes scientific positions regarding the consideration of the problem of preparing a future teacher for the organization of legal educational work. It was noted that the preparation of the future teacher for the organization of legal educational work should be based on the legal regulation of his professional training. The need to implement special training of future specialists in higher education within the scope of their professional activities for legal educational work has been updated. Attention is focused on fundamental scientific investigations, constructive in the plane of the raised problem, where a thorough theoretical analysis of the development of legal education as a component of legal culture is presented, emphasis is placed on the need for a strong and deep assimilation of the content of legal education by the future teacher to ensure a sufficient level of legal education of students, the formation of their legal culture, the main tasks for mastering the content of legal education are highlighted: mastering the system of legal knowledge; formation of legal beliefs (legal awareness); mastering pedagogical skills to organize and conduct legal education at school in accordance with the tasks of educational activity based on the Concept of National Education in Ukraine; formation of a certain level of socio-legal activity of the teacher; the peculiarities of the formation of the content of the legal training of future primary school teachers in the conditions of graduate education are revealed, due to the strengthening of the norms and principles of natural law, which has an absolute character, the definition of the peculiarities of law as a normative and regulatory phenomenon, the specifics of the teacher's pedagogical activity and the peculiarities of the objects of his legal educational work. It is emphasized that it is the teacher, on whom the state entrusts the fulfillment of the social request regarding the legal education of the younger generation, who must be a model of positive legal awareness and behavior, properly realizing the legal support of his professional activity. Prospects for further research related to the disclosure of the specifics of the organization of legal educational work with students of primary education have been determined.

Key words: future teacher, training, legal education, legal culture, legal education, legal educational work, professional activity.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Державотворчі процеси, що відбуваються в Україні та глі воєнної агресії, світових глобалізаційних та інтеграційних тенденцій, гуманізації й демократизації суспільного життя актуалізують необхідність правової освіти, правового виховання, правовиховної роботи зі здобувачами освіти, і водночас, зумовлюють зростання потреби в якісній правовій підготовці майбутнього фахівця.

Стратегічним напрямом державної політики, що декларується «Національною програмою правової

освіти населення», є формування соціально зрілої, вільної особистості, яка володіє правовими знаннями, поважає право і законність, уважає їх вищими соціальними цінностями, реалізовує власну громадянську активність у правомірній поведінці [5].

Сучасна українська школа, враховуючи загальноосвітні тенденції, спрямовані на побудову правової держави, орієнтацію на пріоритети загальнолюдських цінностей, потребує нового вчителя, здатного активно діяти, усвідомлювати себе

активним суб'єктом освітніх правовідносин, зокрема під час організації правовиховної роботи.

Аналіз актуальних досліджень. Підґрунтям дослідницького пошуку слугують ідеї, сформульовані у розвідках вітчизняних і зарубіжних учених щодо студювання проблем правового виховання (О. Акімова, В. Барковський, К. Басін, С. Болоніна, Н. Головка, В. Головченко, М. Гончар, М. Зайцев, Н. Калашник, П. Макушев, О. Михайленко, О. Павлишин, В. Рибалко, Т. Смагіна, В. Тацій, Т. Яценко та ін.), правового виховання й формування правової компетентності особистості (О. Аграновська, С. Воєводіна, В. Головченко, С. Гурін, Я. Кічук, В. Котюк, П. Лежнев, Н. Саприкіна, О. Татаринцева, В. Тищенко, М. Фіцула, О. Черемисіна та ін.), формування правової культури та правової свідомості майбутнього педагога (Г. Васянович, В. Владимірова, М. Городиський, І. Дарманська, Я. Кічук, Л. Мацук, М. Подберезький, І. Романова, Н. Яковлева та ін.).

З'ясовано, що у наукових дослідженнях (Є. Болдирев, Л. Єремсева, Г. Єфремова, Л. Зюбін, К. Ігошев, Ю. Кобринський, Г. Мінковський, В. Тищенко, А. Тузов, В. Устинова та ін.) усе більшого значення набувають питання впливу правовиховної роботи на свідомість, поведінку й діяльність особистості; правового забезпечення професійно-педагогічної діяльності (Е. Карпова, В. Радул, Г. Яворська та ін.). Проте, незважаючи на безперечну значущість цих досліджень, важливі аспекти підготовки майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи як наукової проблеми потребують ґрунтовного опрацювання.

Мета статті: проаналізувати наукові позиції щодо розгляду проблеми підготовки майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім відзначимо, що підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи має базуватися на правовій регламентації його професійного навчання, оскільки, як слушно відзначає С. Погребняк, оволодіння молоддю необхідним обсягом правових знань у нерозривному зв'язку з системою моральних цінностей, етичних правил поведінки є запорукою виховання правослухняної особистості, яка дотримується норм права, знає свої права, обов'язки, усвідомлює свою належність до народу, держави, знає основні питання засад державотворення, конституційного права – системи норм, що регулюють найважливіші суспільні відносини, які складаються в процесі організації і здійснення державної влади» [7, с. 64].

Ми солідарні з позицією вченого, який на підставі проведеного аналізу наукових розвідок С. Болоніної підтвердив цілком обґрунтоване узагальнення вченої, що метою правовиховної діяльності у неюридичних закладах вищої освіти повинно бути формування позитивно орієнтованої правової свідомості майбутніх фахівців як системи юридичних знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, правових настанов, які регулюють поведінку особистості в юридично значущих ситуаціях. При цьому зміст правових дисциплін має базуватися на концепції природних прав людини і включати знання правового положення особистості в суспільстві (конституційні права та обов'язки людини і громадянина), знання окремих галузей права і законодавства, що безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю студентів.

Наголошується, що підготовку майбутніх фахівців треба розглядати і здійснювати, спираючись на вимоги зміст їхньої майбутньої професійної діяльності, а не сприймати її ізольовано [7, с. 64].

Поділяємо думку вчених, що такий погляд на проблему є обґрунтуванням необхідності впровадження спеціальної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі в межах освоєної ними професійної діяльності до правовиховної роботи.

Конструктивними у площині порушеної проблеми є фундаментальні наукові розвідки [1; 2; 3; 4; 5; 8]. Так, у монографії «Правова освіта майбутнього вчителя», за авторства М. Городинського, подається ґрунтовний теоретичний аналіз розвитку правової освіти як складової правової культури, де проявляється сучасний функціональний підхід. Поняття зв'язку між правом і особистістю розглядається крізь призму «правової держави», зокрема через ставлення до особи, її прав у державі. У цьому контексті озброєння правовими знаннями є нагальним завданням усієї системи освіти і виховання [2, с. 35]. Визначення ж змісту правової підготовки розглядається як проблема інтегративності, що передбачає забезпечення синтезу й інтеграції знань у процесі формування наукових понять та їх систем у навчальному пізнанні; комплексного вирішення завдань розумового, морального, естетичного, економічного, правового, фізичного розвитку, а також формування елементів наукового світогляду майбутнього фахівця [1, с. 19].

Для нас важливим є акцентування уваги М. Городинського на тому, що майбутній учитель зможе забезпечити достатній рівень правового виховання учнів, сформувати їхню правову культуру, якщо міцно та глибоко засвоїть зміст правової освіти. При цьому серед основних завдань щодо засвоєння складових змісту правової освіти автор виділяє, зокрема, такі: оволодіння системою правових знань; формування правових переконань (правосвідомість); оволодіння педагогічними вміннями організовувати і проводити правове виховання у школі відповідно до завдань освітньої діяльності на основі Концепції національного виховання в Україні; формування певного рівня соціально-правової активності вчителя [3].

Посутній інтерес становить дисертаційне дослідження Л. Мацук «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів», де науковиця аналізує сутність і стан порушеної проблеми в педагогічній теорії та практиці, теоретично обґрунтовує й експериментально апробує зміст правової освіти майбутніх учителів і шляхи його трансформації в освітній процес із дітьми молодшого шкільного віку, визначає педагогічні умови ефективного впровадження змісту правової освіти під час фахової підготовки майбутніх педагогів, а саме: формування правових знань у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін, удосконалення змісту правової освіти майбутніх педагогів засобами спецкурсу, рівневої діагностики професійної готовності, що концентрують загальнопедагогічну підготовку, інтелектуально-психологічні якості та професійні компетенції [5].

Цікавим нам видається дослідження М. Рябенко, де презентується авторське бачення ґрунтовного аналізу проблеми підготовки майбутнього вчителя як суб'єкта освітніх правовідносин у науково-педагогічній літературі. Ми солідарні з думкою

автора, що саме вчитель, на якого держава покладає виконання соціального запиту щодо правового виховання підростаючого покоління, повинен бути взірцем позитивної правової свідомості й поведінки, належним чином реалізуючи правове забезпечення своєї професійної діяльності [8, с. 107].

Звертаємо увагу на дисертаційне дослідження І. Дарманської, де розкриваються особливості формування змісту правової підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої освіти. З урахуванням того, що зміст правової підготовки фахівця будь-якої галузі, у тому числі правової підготовки вчителя, залежить від багатьох чинників, авторка виділяє такі основні напрями впливу: політика держави щодо рівня актуальності й напрямів розвитку правової освіти і навчання фахівців; загальний рівень і динаміка розвитку правової системи держави, що включає національне та міжнародне законодавство; специфіка напрямів функціонування галузі, для якої здійснюється професійна підготовка фахівців, що містить загальні законодавчі та специфічні вимоги щодо цієї підготовки; рівень наукового та методичного забезпечення процесу викладання права.

У правовому вихованні майбутніх учителів вчена цілком слушно акцентує на посиленні норм і принципів природного права, що носить абсолютний характер. Своім існуванням, зауважує І. Дарманська, ці норми підтверджують, що людина не може жити у світі, де все відносне та спирається лише на договірні, тобто сформульовані самою людиною, основи. Природне право зі своєю системою природно-правових цінностей, таких, як життя, особистість, свобода, гідність, запозичує свої принципи зі сфер релігії, моралі, культури, що є нормами загальнолюдського плану. Виходячи з цього, у викладанні правознавчих дисциплін у вищому педагогічному навчальному закладі обов'язково мають творчо використовуватися тісні міждисциплінарні зв'язки [4, с. 24].

Привертає увагу наукова позиція М. Фіцули щодо розроблення дієвої технології підготовки вчителя до правовиховної роботи у площині розгляду процесу правового виховання учнів у загальноосвітніх закладах як одного із особливо важливих. Зміст правової підготовки вчителя, за твердженням ученого, визначається особливостями права як нормативно-регулятивного явища, його суспільними функціями і значенням в організації та управлінні суспільством, специфікою педагогічної діяльності вчителя та особливостями об'єктів його правовиховної роботи [9].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок напреду. Отже, крізь призму вище викладеного є підстави стверджувати, що проблема підготовки майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи є вкрай актуальною в теорії і практиці його професійної освіти в контексті правового забезпечення професійно-педагогічної діяльності. При цьому метою правовиховної роботи, наголошує С. Погребняк, «слід уважати досягнення такого рівня розвитку правосвідомості особистості, коли контроль вчителя за її поведінкою замінюється самоконтролем, а вдосконалення морально-правової сфери свідомості особистості стає функцією самої особистості» [6, с. 67-68]. Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розкриттям

особливостей організації правовиховної роботи зі здобувачами початкової освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василюк С.І. Психолого-педагогічні умови правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів: дис. ...канд. пед. наук. 13.00.04. Львів. 2017. 311 с.
2. Городинський М. І. Правова освіта майбутнього вчителя; ред. М.К.Подберезький. Харків : Легас, 2001. 128 с.
3. Городинський М. І. Педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти майбутнього вчителя: автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.04. Харків. 1999. 22 с.
4. Дарманська І. М. Правова підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К. 2004. 20 с.
5. Мацук Л.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до правового виховання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. 13.00.04. Івано-Франківськ. 2002. 22 с.
6. Національна програма правової освіти населення: Затверджено Указом Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001: U R L : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>
7. Погребняк С.В. Зміст поняття «правовиховна робота майбутніх інженерів-педагогів». *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* № 22 (257). Ч. VI. 2012. С. 63-69. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(6\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(6)_10).
8. Рябенко М. І. Підготовка майбутнього вчителя як суб'єкта освітніх правовідносин: дис. ...канд. пед. наук. Одеса. 2007. 205 с.
9. Фіцула М. М. Правове виховання учнів. К. 1997. 147 с.

REFERENCES

1. Vasylyna, S. I. (2017). *Psycholoho-pedahohichni umovy pravovoi pidhotovky uchniv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv* [Psychological and pedagogical conditions of legal training of students of vocational and technical educational institutions]: dys. ...kand. ped. nauk. 13.00.04. Lviv. 311s. [in Ukrainian].
2. Horodynskiy, M. I. (2001). *Pravova osvita maibutnoho vchytelia* [Legal education of the future teacher]; red. M. K. Podbereskyi. Kharkiv : Lehas. 128 s. [in Ukrainian].
3. Horodynskiy, M. I. (1999). *Pedahohichni umovy zabezpechennia zmistu pravovoi osvity maibutnoho vchytelia* [Pedagogical conditions for ensuring the content of the future teacher's legal education]: avtoref. dys. kand. ped. nauk. 13.00.04. Kharkiv. 22 s. [in Ukrainian].
4. Darmanska, I. M. (2004). *Pravova pidhotovka maibutnykh vchyteliv pochatkovoї shkoly v umovakh stupenevoi osvity* [Legal training of future primary school teachers in the conditions of graduate education]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. K. 20 s. [in Ukrainian].
5. Matsuk, L.O. (2002). *Pidhotovka maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do pravovoho vykhovannia molodshykh shkolyariv* [Preparation of future primary school teachers for legal education of younger schoolchildren]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk. 13.00.04. Ivano-Frankivsk. 22 s. [in Ukrainian].
6. *Natsionalna prohrama pravovoi osvity naselennia* [National program of legal education of the population]: Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 18.10.2001r. №992/2001: U R L : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text> [in Ukrainian].
7. Pohrebniak, S.V. (2012). *Zmist poniattia «pravovykhovna robota maibutnykh inzheneriv-pedahohiv»* [Content of the concept of "legal educational work of future engineers-pedagogues"]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka.* №22 (257). Ch. VI. S. 63-69. U R L : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22\(6\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_22(6)_10) [in Ukrainian].
8. Riabenko, M. I. (2007). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia yak subiekta osvitnykh pravovidnosyn* [Training of the future teacher as a subject of educational legal relations]: dys. ...kand. ped. nauk. Odesa. 205 s. [in Ukrainian].

9. Fitsula, M. M. (1997). *Pravove vykhovannia uchniv* [Legal education of students]. K. 147 s. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАХНОВЕЦЬ Володимир Григорович – аспірант I курсу факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: підготовка майбутнього вчителя до організації правовиховної роботи зі здобувачами початкової освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

МАХНОВЕЦЬ Volodymyr Hryhorovych – 1st-year postgraduate student of the Faculty of Pedagogical Education and Social Work of Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: preparation of the future teacher for the organization of legal educational work with students of primary education.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 37.793.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-238-242

МИХАЙЛИШЕН Олександр Володимирович –

викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2447-4852>

e-mail: oleksandr22vn@gmail.com

ЛУЧЕНКО Олена Володимирівна –

викладачка кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0788-0106>

e-mail: olena.luchenko@vspu.edu.ua

ПАХОЛЬЧАК Євгенія Сергіївна –

викладачка кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5068-0065>

e-mail: zhenichkapakholchak@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Творчий потенціал особистості – складна структура, яка складається з емоційної культури, генетично заданим обдаруванням, широкої загальнокультурної ерудиції, світогляду, образного мислення, здатності моделювати різноманітні способи творчої діяльності. Пріоритетним завданням вищих навчальних закладів педагогічного спрямування на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору стає підготовка вчителя нової генерації. Автори зазначають, що проблема формування творчого потенціалу частково розглядалася у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. Це сприяло накопиченню певного досвіду в розробці основних положень з даної проблеми. Позитивно оцінюючи здобутки науковців, слід зауважити, що проблема формування творчого потенціалу майбутніх учителів поки залишається висвітленою частково.

Метою статті є обґрунтування моделі формування творчого потенціалу та забезпечення якісної підготовки творчого педагога-хореографа. У статті автори розглядають значення творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії, умов створення освітнього середовища, що сприяє творчій активності особистості. Визначають роль творчості як процесу, що базується на здатності породжувати оригінальні ідеї та використовувати нестандартні способи діяльності. Аналізують процес навчання студентів хореографічної спеціалізації, визначають низку ефективних форм розвитку і удосконалення творчих здібностей, сутність яких полягає у формуванні активної діяльності, результатом якої є народження нових мистецьких цінностей. Порівнюють методику колективної творчої діяльності з індивідуальними завданнями студентів – одним з основних засобів удосконалення якості підготовки молодих спеціалістів. Доводять, що розвиток педагогічної творчості вчителя та підвищення ефективності навчально-виховного процесу залежить від психолого-педагогічних умов, правильно визначених шляхів розвитку і реалізації творчої педагогічної діяльності та особистісних якостей учителя.

У статті також досліджуються аспекти формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Ключові слова: вчитель хореографії; творчий потенціал; саморозвиток; самовдосконалення; стилізація народного танцю.

MIKHAILISHEN Olexandr –

Teacher of the department of musicology,
instrumental training and choreography

Vinnitsia State Pedagogical University named after Mikhail Kotsiubinsky.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2447-4852>

e-mail: oleksandr22vn@gmail.com

LUCHENKO Olena –

Teacher of the department of musicology,
instrumental training and choreography

Vinnitsia State Pedagogical University named after Mikhail Kotsiubinsky.